
Inledning

Genom Syrakusas gator kom en dag en glädjestrålade gubbe rusande helt naken. Han utstötte glada rop "Heureka, heureka!" Det var legendens Arkimedes som uppstigen ur badet hade förstått förhållandet mellan vikt och volym. Något hade i ett stundens infall blivit uppenbart för Arkimedes. Han hade enligt legenden sett vattnet svämma över när han klev i karet och trots otaliga bad förstått vad han såg. *Evidens* är ett uttryck som kommer av att se och inse vad man ser, en form av insikt men också något mer. Ordet innehåller ett moment av uppenbarelse eftersom insikten handlar om aningen om en ny kunskap. Arkimedes kunde bada om och om igen och mäta det utrunna vattnet och komma till i stort sett samma resultat: så stor var hans kropps volym, så stark var hans flytförmåga! Men vi inser förstås att först upprepade experiment med badandet kunde medge uppståndet av en teori: *Arkimedes princip*, som enligt den moderna vetenskapens synsätt skulle kunna betecknas som *evidensbaserad*, förutsatt att flera badande i skilda kar kunnat konstatera samma resultat.

Men de experimentella evidensbaserade vetenskapsresultaten är inte detsamma som kunskap om människan. Arkimedes nakna glädjesprång kan inte upprepas, men tar sig in i legenden och förklarar upptäckandets glädje med ett annat slags evidens än det exakta teoremet förmår. I detta nummer av Divan tar vi upp olika aspekter på evidens som skiljer sig från det strikt naturvetenskapliga experimentets krav. De mellanmännsliga

sammanhangen som psykoanalysen och den kliniska psykoterapin inbegriper måste för att inte bli omänskliga räkna med andra former av evidens än den experimentella modellens, som är den enda som SBU godtagit när man underkänt flera psykoterapiutbildningar, däribland den psykoanalytiska utbildningen. I sammanhang där det mellanmännsliga inbegrips i olika former av behandling kommer andra aspekter än de naturvetenskapliga in i arbetet, och den tillämpade kunskapen kommer att innehålla vad som sedan Aristoteles tid kallats *fronesis*, [synonym, ordförklaring].

Människans sökande efter giltig kunskap innefattar också ett för Immanuel Kant centralt begrepp, *krinein*, varmed avses en process som inbegriper förnuftshandlingar som prövning, åtskillnad och rättfärdigande. I sin diskussion av Kants kritik av det rena förnuftet visar Jeanette Emt på en betänkligt blind fläck i grunden för denne filosofers tänkande: det framstår som en jagets monolog som inte rymmer, inte härbärgerar någon relation till ett värdigt du.

Det praktiska förnuftet länkar samman vetenskap, bemötande, lyssnande och praktisk handling. Begreppet evidens gäller, som Andrzej Werbart visar i sin översikt, begreppet evidens också patientupplevelsen och behandlaren allmänna bedömning (opinion) av en given situation. Här inbegrips inte bara mätning av badvattnet utan även Arkimedes glädje i evidensen. I sin presentation av Eric Kandel förmedlar Magnus Kihlbom något av samma evidensförtjusning inför favoritdjuret *aphysia*. Björn Salomonsson skildrar utifrån

---

en psykoanalysens *fronesis* ett exempel på sitt arbete med samspelet med spädbarn. Också genom Jurgen Reeders text om psykoanalysens etos lyser både *fronesis* och Arkimedes glädjeter. Ronald Britton, som skrivit boken *Sex, död och överjaget. Erfarenheter av psykoanalys*, har reflekterat över begreppen erfarenhetsbaserad och evidensbaserad kunskap. Vi har översatt hans förord till boken för att lyfta fram dimensionen *fronesis*, och för att betona den tysta kunskapens del i *hantverket* psykoanalys som också Reeder diskuterar.

Maria Yassa associerar i en text om lek och allvar i sin upplevelse av Don Giovanni som plågas av att snärja sig själv i halvsanningar tills sanningen, evidensen, drabbar honom, dräper honom. I sin analys av Christopher Nolans film *Memento* vägleds Astrid Söderbergh-Widding av Gilles Deleuzes och Christine Buci-Glucksmanns för vanetänkandet omtumlande teorier om bilder och i synnerhet filmbilden. I deras perspektiv är bilden inte ett objekt utan en transformationsprocess med oväntad sprängkraft. Med ens anti-

kveras den i västerländsk tradition grundmurade föreställningen att bilden uppstår som ett varaktigt resultat av ögats strukturerande förmåga. Under hösten 2007 har Louisiana Museum of Modern Art visat en klassiker i samtidskonsten, Lucian Freud, sonson till Sigmund. Utställningen ger Nina Weibull anledning att fundera över förutsättningarna för den process där målaren och modellen överlämnar sig i en rums- och tidsbunden gemenskap.

Vårt nummer om evidens spänner från det nakna och påträngande uppenbarandet till hantverkets tysta kunskap som omärkligt mejslar fram en sanning i den tråliga vardagen. Arkimedes, spritt språngande naken fortsätter att i alla tider springa gatorna fram med sitt "Heureka!" medan hantverkarna i verkstäderna längs gatan förstrött tittar upp och fortsätter att fullgöra sina uppdrag.

För redaktionen:
Clarence Crafoord och Nina Weibull